

نقش فناوری‌های نوین ارتباطی - اطلاعاتی در توسعه فرهنگی و تحقق عدالت آموزشی

The Role of New Information Communication Technologies in Developing Culture and Realizing Educational Justice

کیمیا مشهدی

دانش‌آموز پایه دهم (دوره دوم متوسطه، علوم تجربی)، مدرسه فرهنگیان

طلوع و عضو موسسه علمی - محیط زیستی هدایتگران محیط آویسا

kmashhadi82@gmail.com

چکیده

در عصر حاضر تعلیم و تربیت از مهم‌ترین امور در کشورهای مختلف به شمار می‌آید. دنیا با سرعتی سرسام‌آور در حال تغییر است. ورود به جهان دانایی محور و نیاز روزافزون بشر به آموزش، نیاز به آموختن مستقل را افزایش داده است. آموزش‌های نیمه‌حضور و غیرحضور نه تنها مکمل آموزش‌های حضوری است، بلکه فرصت مناسبی را برای به‌روز کردن محتوا و انعطاف بخشی به روش‌های یادگیری و یاددهی به ارمغان می‌آورد. در این راستا نظام‌های آموزشی دنیا دریافته‌اند که دیگر آموزش نمی‌تواند و نباید محدودیت‌های زمانی و مکانی داشته باشد. از این جهت است که در عصر حاضر بحث نظام آموزش از راه دور به‌عنوان شیوهی آموزش نوینی که یادگیری فارغ از زمان و مکان را سبب خواهد شد، مطرح شده است. از مزایای آموزش مجازی می‌توانیم به تطبیق یادگیری با نیاز یادگیرنده، ماهیت شفاف آموزش در جهت ارزیابی کامل و جامع، استفاده‌ی بهینه از منابع، کاهش هزینه‌ها، یکسان‌سازی آموزش، عدم وابستگی به زمان و مکان خاص، کمک به تحقق عدالت آموزشی، افزایش بازدهی و کیفیت آموزش اشاره کنیم.

واژگان کلیدی: آموزش و پرورش - تعلیم و تربیت - آموزش از راه دور - فناوری اطلاعات و ارتباطات - توسعه فرهنگی

مقدمه

تاثیر پدیده‌ی «جهانی شدن» بر اقتصاد، سیاست، فرهنگ و حتی تعلیم و تربیت انکارناپذیر است. (سعادت‌مند زهره و همکاران، ۱۳۹۵). سیر دگرگون شدن آموزش و پرورش‌ها نشان از تغییر تدریجی و نو شدن مستمر دارد. از این رو همواره استقبال از روش‌های نوین یاددهی-یادگیری در نظام‌های آموزشی کشورهای مختلف دنیا به‌عنوان ضرورت پیگیری می‌شود. نیاز آموزشی متحول شده‌ی فراگیران از یک سو و ضرورت ایجاد فرصت‌های تحصیل در مناطق مختلف با شرایط زندگی-تحصیلی متنوع فراگیران از دیگر سو، این روند را الزامی ساخته است. گفتنی است هر روش با توجه به ویژگی‌ها و تغییراتی که در یک نظام آموزشی پدید می‌آورد، مورد ارزیابی و استفاده قرار می‌گیرد. «آموزش از راه دور» به‌عنوان یک شیوه‌ی آموزشی، ابتدا به‌منزله‌ی یک ضرورت برای از میان برداشتن موانع اقلیمی و جغرافیایی فضاهای آموزشی و غلبه بر محدودیت‌های سنی و جنسیتی فراگیران کار خود را آغاز کرد. در ادامه اما به‌عنوان یک نوع از نظام آموزشی، فلسفه و اهدافی ویژه را در نظریه‌های یادگیری بر اساس نظریات تکامل یافته‌ی متخصصان رشد و ارتقاء داد.

در خصوص برنامه‌های آموزشی در «آموزش از راه دور» به دلیل کم بودن ساعت‌های حضور دانش‌آموزان در کلاس‌های فیزیکی درس (نیمه حضوری) و یا به سبب عدم حضور آنان در کلاس‌های معمول درس (غیرحضوری)، برای جبران بخشی از کمبود ارتباط دانش‌آموزان با معلم، برنامه‌های متنوعی اجرا می‌شود. این برنامه‌ها در حکم واسطه‌ی آموزشی برقراری تعامل و ارتباط دانش‌آموزان با معلم یا مشاور را تسهیل می‌نمایند. از جمله این واسطه‌های آموزشی به اختصاص دادن مشاوران آموزشی، تشکیل گروه‌های هم‌درس، تعامل‌های دو سویه با ابزارهای فناوری نوین، ارسال مواد آموزشی مناسب به دانش‌آموزان، راه‌اندازی شبکه‌های رسانه‌ای آموزشی، تشکیل کلاس‌های مجازی و در مواردی کلاس‌های رفع اشکال و ... می‌توان اشاره کرد.

«آموزش از راه دور» به‌عنوان یک شیوهی آموزشی، ابتدا به‌منزلهی یک ضرورت برای از میان برداشتن موانع اقلیمی و جغرافیایی فضاهای آموزشی و غلبه بر محدودیت‌های سنی و جنسیتی فراگیران کار خود را آغاز کرد.

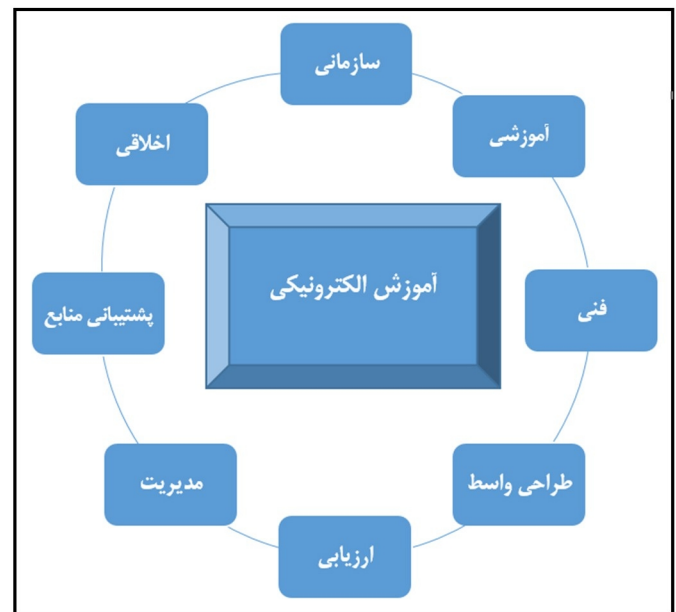
ویژگی‌های نظام آموزش سنتی	ویژگی‌های نظام آموزش از راه دور
دانش‌آموزان مدرسه می‌روند تا علم و دانش بیاموزند.	فراگیر با دانش‌بزه بدون وابستگی به مدرسه خودش می‌تواند توانایی‌های بالقوه خود را به فعلیت درآورد.
مطالب آموزشی فقط در چهاردیواری مدرسه است.	دانش‌مورد نیاز را از راه‌های گوناگون می‌توان به دست آورد.
محتوای مکتوب معلم آموز است.	محتوای مکتوب خودآموز است.
آموزش‌ها کاملاً مستقیم و معلم تنها عامل و منبع یادگیری است.	معلم نقش راهنما و تسهیل‌کننده یادگیری را بر عهده دارد.
ابزارهای نوین آموزشی در یادگیری استفاده نمی‌شود.	ابزارهای آموزشی کتاب خودآموز و انواع لوح‌های فشرده است.
ممکن است معلم غیر تخصصی باشد.	انواع لوح‌های فشرده آموزشی بسیار تخصصی تهیه شده‌اند.
دلیل و نیازی برای تهیه سخت‌افزارهای الکترونیکی نیست.	برای استفاده از محتوای آموزش نرم‌افزار در اختیار، ناچار به تهیه سخت‌افزار است.
کار معلم تلقین افکار و اندیشه است.	کار معلم رهبری، رفع اشکال، یاد دادن شیوهی تفکر و اندیشیدن است.
آموزش و یادگیری برای دانش‌آموز فاقد انگیزه است.	آموزش و یادگیری ناشی از احساس نیاز و همراه با انگیزه است.
دانش‌آموز از اعتماد به نفس کافی برخوردار نیست.	در یادگیری دارای استقلال و متکی به خود است.
در خارج از مدرسه امکان یادگیری از طریق تعامل با همکلاسان کمتر است	یکی از شیوه‌های اصلی یادگیری، یادگیری گروه‌های مطالعاتی هم-درس است.

جدول ۱ - مقایسه نظام‌های سنتی آموزش و آموزش از راه دور (منبع ۱)

آموزش الکترونیکی در مدارس ایران

در این نوع سیستم آموزشی بعد فضا وجود داشته و روش الکترونیکی مکمل آموزش رسمی است. این سیستم آموزشی به‌صورت آزمایشی در ۶ مدرسه‌ی استان البرز آغاز به کار کرده است و در نظر دارد که در آینده به دانش‌آموزان دوره‌های اول و دوم متوسطه در مناطق محروم مانند سیستان و بلوچستان، خراسان جنوبی، ایلام، آذربایجان غربی و جنوب کرمان نیز ارائه شود.

از نمونه‌های دیگر می‌توان به ایجاد ظرفیت‌های آموزشی برای بازماندگان زلزله‌ی کرمانشاه و چهار مدرسه در سرپل ذهاب را اشاره کرد. مدرسه‌ی سمیه در سرپل ذهاب، اولین مدرسه‌ی تحت پوشش بود که در آن برای دانش‌آموزان، تبلت توزیع شده و آموزش الکترونیک در کنار آموزش رسمی ارائه می‌شود. تاکنون ۲۰۶ دانش‌آموز در مدرسه ی سمیه و ۱۸۶ دانش‌آموز در مدرسه‌ی خدیجه‌کبری تحت پوشش این طرح قرار گرفته‌اند.

شکل ۱ - مدل چارچوب یادگیری الکترونیکی

در خصوص برنامه‌های آموزشی در «آموزش از راه دور» به دلیل کم بودن ساعت‌های حضور دانش‌آموزان در کلاس‌های فیزیکی درس (نیمه‌حضور) و یا به سبب عدم حضور آنان در کلاس‌های معمول درس (غیرحضور)، برای جبران بخشی از کمبود ارتباط دانش‌آموزان با معلم، برنامه‌های متنوعی اجرامی شود.

نتیجه‌گیری

ایجاد محیط‌های مجازی که احساس انسانی در تماس با تصویر، صوت و احساس مجازی قرار می‌گیرد ما را از محدودیت‌های نیروهای فیزیکی دنیایی که در آن زندگی می‌کنیم، رها می‌سازد. مزایای فناوری‌های نوین می‌تواند ما را در تطبیق یادگیری با نیاز یادگیرنده، ماهیت شفاف آموزش مجازی، آموزش در جهت ارزیابی کامل و جامع، استفاده‌ی بهینه از منابع، کاهش هزینه‌ها، یکسان‌سازی آموزش، عدم وابستگی به زمان و مکان خاص، کمک به تحقق عدالت آموزشی، افزایش بازدهی و کیفیت آموزش‌ها رهنمون سازد.